

ВСИЧКО ЗА МАЙКА МИ

КАЛИНТОДОРОВ

Изпитах deja vu, чувство за нещо преживявано, когато с „Жената днес“ се разбрахме да напиша спомени за майка ми. Та аз го преживях това списание, на което тя беше главен редактор, заедно с нея, през всичките мои първи години. А и тя ме описа в книгата си „Младешки години“, та в някаква степен я го дължа.

„Жената днес“ беше единствената медия, посветена на „нежния пол“, и отразяваше духа на онова време. През 60-те и 70-те години социализмът беше още млад. Той се залъгваше с илюзии на младостта: изхвърлихме гнилата буржоазия на буни-

щето на историята и сега ще построим новия, нужен и желан живот. Над Източния блок духаха плахите топли ветрове на Хрущовското размразяване, пролетта беше официално декретирана от трибуната на Априлския пленум.

Но дори и в тази обстановка, „Жената днес“ си позволяваше доста повече от допустимото. Списанието искаше да показва трудната съдба на жената, съпруга, майка, работничка. То разказваше за нелеките проблеми, свързани с тежкия труд, липсата на елементарни удобства, моралния тормоз. Опитваше се да прави реалистичен

анализ на действителността и да отправя упреци към властта. Така стана приятел на много българи.

Списанието им говореше за живота им, а те споделяха болките си:

самотата, изневерите, изнервените съпрузи, кавгите в работата, неразбирателството с началниците. Тук-там се промъкваше и недоволство от лошото снабдяване с хранителни стоки и продукти за бита, от безпаричието, от транспортните и жилищните неуредици. Не се бягаше и от остри, деликатни проблеми, като абортите, извънбрачните връзки и незаконните деца.

Редакцията се намираше в двуетажна сграда на булевард „Патриарх Евтимий“, малко преди църквата „Свети Георги“. Ходех понякога. Отделът „Писма на читателите“ беше най-новата, всяка сутрин пощальоните (още нямаше интернет и електронна поща) донасяха хиляди пликчета, пълни с радости и болки. Още помня едно от тях. Млада работничка беше сварила съпруга си и най-добрия му приятел голи в брачното ложе. Питаше редакцията какво да прави.

Освен коректив, списанието беше и отдушник. Откровенията разговори го превърнаха във второто, след официоза „Работническо дело“, най-влиятелно средство за масова информация. Тиражът достигаше до повече от половин милион, а за Съветския съюз заминаваха още сто и петдесет хиляди броеве на руски език. Ако не беше лимитираната хартия, можеше да расте още. Защото се намираше трудно. Пред РЕП-овете вървеше шегата: „Имате ли, Жената днес?“ „Имаме мъжа нощес.“ Звучи нескромно, но майка ми имаше принос за възхода на списанието. В някаква степен това беше синдромът „Телевизията и Иван Славков“. Да си роднина на силните на деня, а баща ми беше във висшия партиен и държавен апарат, означаваше, че

можеш да си позволяваш да не се съобразяваш

с идеологическите догми. Но не беше само това. Майка ми имаше качества. Тя можеше да казва и отстоява каквото мисли, имаше изострено чувство за справедливост, харесваше и разбираше обикновените хора. Тя се чувстваше еднакво на мястото си както сред световни величия като двете Галилеи: Сребрякова и Терешкова, интербригадистката Долорес Ибарури, шахинята на Иран Сорая, Индира Ганди и английската кралица, така и в компанията на учители, счетоводители, кооператорки, работнички и продавачки. Тя самата пиеше не зле, но по-важно беше удивителната

й дарба да разпознава талантливите, големите пера и да им дава простор. Майка ми убеди Николай Хайтов да прави репортажи за „Кремиковци“, Блага Димитрова да вземе интервю от Дора Габе за младостта, първата любов, старостта, самотата и смъртта, командирова Стефан Продев да пише за Сибир, даде на Марко Семов постоянна рубрика, убеди доктор Тодор Бостанджиев да прави консултации за сексуални проблеми. Списанието гостува на поети като Пабло Неруда и Белла Ахмадулина, на страниците му гастролираха „арестувани“ стихове на Марина Цветаева и „забранени“ мисли на интелектуалци като Жан Пол Сартър и Симон дьо Бовуар.

„Жената днес“ накарала властта да реши някои от проблемите на жените. Те бяха доста напред в еманципацията в областта на образованието, професионалната квалификация и реализация, обществената активност и ролята в семейството. Но за това плащаха висока цена. Списанието изигра важна роля за промяната на Кодекса на труда.

И отпуската за майчинство станатри години,

признати за трудов стаж, работещите жени бяха приравнени с неработещите, регламентирани бяха правата на студентките. Закрила получиха майките на извънбрачни деца, увеличи се бюджетните средства за детските градини и яслите. Благодарение на това българското население достигна осем милиона, заговори се за деветмилионното бебе.

Добрите години на социализма, България, „Жената днес“ и майка ми обаче бяха на път да свършат. Размразяването отстъпваше, вееха ледените ветрове на комунистическата непогрешимост.

Майка ми беше атеистка. В нея обаче, както предполагам, във всички евреи, имаше и нещо мистично. То вероятно я караше да посещава от време на време астролози, врачки и екстрасенси като Ванга и Слава Севрюкова. Тя почти не спеше, не разбираше какво значи да

мечтаеш и винаги знаеше какво ще й се случи. Една сутрин тръгна за работа с лошо предчувствие. Основателно. В редакцията се беше получила телеграма от Тодор Живков за 25-ата годишнина на списанието. Скоро в семейните архиви попаднах на нея.

Той обвинява „Жената днес“ в дребнобуржоазен уклон,

в еснафщина, в отсъствие на класово-партийни позиции, в неправилно възпитание на българската жена, и най-страшното тогава - във феминизъм. Майка ми не публикува телеграмата в списанието, точно както си позволяваше да не пуска нищо за амбициозните културни прояви на Людмила Живкова. Но вече си даваше сметка, че дните й в „Жената днес“ са преброени. Скоро Елеонора Торлакова, талантлива, но сговорчива журналистка, пое от нея командния пост на списанието. То не загуби популярност, но се лиши доста от остротата си.

Противно на това, което понякога се говори, майка ми не беше дисидент. До последните си часове тя вярваше в идеалите (и заблудите) на революционната си младост. Има две много жилави мантри на прехода, свързани с нея. И досега се говори, че е дъщеря на богатия фабрикант на гуми от Пловдив, също Бакиш, на който след 9-ти септември беше отнето всичко и който завърши живота си в Израел със самоубийство. Дядо

ми Алберт имаше малка будка за вестници, а баба ми беше домакиня. Майка ми вероятно е взела доста от нея, защото Сара знаеше няколко езика и

на 90 години четеше „Цветя назлото“ на Бодлер в оригинал

Семейството е било репресирано по Закона за защита на държавата, принудено да носи жълти звезди, интернирано във Фердинанд (сега Монтана). Това вероятно е мотивирало майка ми да участва в антифашистката съпротива като партизанка и член на бойни групи. Удивително, но другият слух, че сме роднини с министъра от правителството на Иван Костов Александър Божков, се оказва верен. „Мистър Десет процента“ ми е втори братовчед. Майка ми вярваше, че социализмът може да се поправи и да стане общество на равенство и справедливост, затова не си затваряше очите пред безобразията на надменната номенклатура. Затова драмата съучастието ѝ в Русенския комитет беше предопределена. Още си спомням вечерта, когато се върна - разстроена, объркана и малко гузна - от Дома на киното. Там трябваше да гледа документалния филм на Юрий Жиров „Дишай“, но, някак без да се усети, а може би тласкана и от суета, беше се озовала в ръководството на комитета. Тя разказваше на баща ми на толкова висок глас, че ги чувах през стъклената врата на хола.

Русенският комитет беше първата проява на организирана съпротива на гражданското общество срещу властта. От него щеше да се отприщи лавина. Затова и двамата си даваха ясна сметка, че Тодор Живков няма да остави тази работа така.

„Първият“ не обичаше майка ми,

смяташе, че влияе зле на баща ми и дори малко се страхуваше от нея. Баща ми също отдавна дразнеше Живков. Той беше нормален, земен, скромен човек и не харесваше привилегиите на властта. Затова се опитваше да ги ограничава, като ходеше пеша на работа и без охрана, не пожела да купи западен автомобил, а майка ми се возеше само с обществен транспорт и влакове. Но когато си член на привилегированата каста, а отказваш привилегиите, ставаш твърде неудобен. На твоя фон останалите изглеждат още по-неприемливи. Наричаха нашите демагози и сиромаси, смятаха, че правят елементарен народняшки флирт. Живков търсеше цаката на баща ми и я намери. Както я намери на всичките „втори“ в партията и държавата: Митко Григоров, Борис Велчев, Александър Лилов, Чудомир Александров. Членството на майка ми в Русенския комитет беше идеална възможност да бъдат отстреляни едновременно „два заека“: да се отърве или направи послушен баща ми и да сплши интелигенцията.

Рано сутринта се обадиха от Централния комитет и нареди-ха на майка ми да се яви незабавно. Поставили ѝ ultimatum: или се обявява публично срещу Русенския комитет, или напуска партията. Отказът от кауза като защитата на децата и майките на Русе означаваше сигурна гражданска смърт и тя се при-мири с втората възможност. След изключването на майка ми от партията беше ясно, че баща ми няма място във ви-шето ръководство. Още на първото заседание на Полит-бюро подаде оставка и от двата си поста-член на Политбюро на ЦК на БКП и председател на

Народното събрание. Още па-зя стенограмата от заседанието, цитирам буквално обоснов-ката: „След изключването на съпругата ми Соня Бакиш от партията аз не мога да остана във вишето ръководство. Вече преминаха Сталинските време-на, когато съпругите на Моло-тов и Каменев бяха в лагер, а те стояха в Политбюро“.

Нашите вярваха, че когато Живков се махне от властта, не-щата в България ще потръгнат. С неговото падане обаче се сру-ти и Берлинската стена

и погребан целия им свят

Майка ми имаше усет към кра-сивото и беше обзавела малък, за мащаба на министър-пред-седател, но изищен дом, укра-сен с картини на Майстора, Цан-ко Лавренов, Злато Бояджиев, Данаил Дечев, Дечко Узунов, Атанас Далчев, Димитър Ки-ров, Йосиф Перец, Светлин Ру-сев. Той беше любимо място за срещи с техни приятели, хора на изкуството, като поетесата Блага Димитрова, писателите Николай Хайтов и Йордан Ра-дичков, театрална Никола Русев, художниците Милка Пейкова и Мария Столарова. Доскоро па-зех опуса на Блага, „На сухо мар-тини във вашия дом“.

България обаче е мястото, къ-дето със страшна сила се раз-разява римската поговорка „Горко на победените“. Много от приятелите им ги изоста-виха. Първа ги предаде Блага Димитрова, последваха я мо-реплавателите Юлия и Дончо Палазови, Йордан Радичков...

А простата истина: че след про-гроста всички - честни и нечест-ни, принципи и безпринцип-ни - ги съдят еднакво, нашите научиха, когато обикновени хора по улиците започнаха да им крещат „педали“ и „червени боклук“.

Светът на майка ми си беше оти-шъл.

С това изречение бях завършил спомена за нея. Но когато оти-дох да го предам в редакцията, с изумление видях, че моми-четата, които сега правят „Жената днес“, още разгръщат избелели-те брове на течението от 60-те и 70-те години. ●

